

Ara Güler: “Sanat, olmayan şeydir.”

Dünyaca ünlü fotoğrafçımız Ara Güler, 12 Aralık 2006 tarihinde kendi seçimi olan Fernando Solanas'ın Sur (Güneş, 1988) filmiyle film merkezinin konuğu oldu. Yamaç Okur'un moderatörlüğünü yaptığı söyleşiye katılım oldukça yüksekti. Fotoğrafla ilgilenmeye başlamadan önce sinemayla ilgilenen Ara Güler'le daha çok bu dönemdeki anıları etrafında bir söyleşi gerçekleştirildi.

Ara Güler: Ezelinden beri sinemaya meraklıyım. Babam bana bir yılbaşı günü sinema makinesi aldı. O zaman daha 16 mm sinema icat edilmemişti. Her şey 35 mm idi. Babam eczacıydı ve İpekçiler'i tanıyor, onlara ilaç veriyordu. Beni onların stüdyolara gönderiyordu.

Eskiden sesiz filmler vardı. Bunların “copy right”ları vardı ve filmleri beş sene oynatabilirdin sadece, beş sene sonra film imha edilirdi. Ben bu arada bazı filmleri bana vermelerini isteyerek kurtarıyordum. Aslında koleksiyon yapıyordum. Bende büyük bir video film koleksiyonu vardı. Bunları hep oynatırdım. Mektepte de hep sinema oynatıyordum. O zaman böyle salonlar yoktu. 35 mm'yi oraya götürür oynatırdım. Makinisttim yani.

Eskiden benim fotoğrafla ilgim yoktu. Sinemayla uğraşırdım. Ama eğer fotoğraf olmasaydı sinema da olmazdı. Sinema fotoğrafın ilerlemiş şeklidir. Eğer fotoğraf icat edilmesiydi sinema olmazdı. Bu işin başı fotoğrafıdır. Fotoğrafi fazla sevdiğimden dolayı söylemiyorum bunları.

Muhsin Ertuğrul'un oyunculuk atölyelerine katıldınız değil mi?

A ra Güler: Evet, tiyatro mektebine gittim ama hedefim aktör olmak ya da tiyatrocunun olmak değil, piyes yazmaktı. Muhsin Ertuğrul'un tiyatrosu Tepebaşı'ndaydı. Babamın eczanesi de Tepebaşı'ndaydı. Muammer Karaca başta olmak üzere, tiyatrocuların çoğu babamın dükkânına gelir, tavla oynarlardı. Dört yaşından itibaren her gün tiyatroya gittim. İkinci mektebim olmuştur. Muhsin Ertuğrul babamın arkadaşı olduğu için, beni açtığı oyunculuk kursuna davet etmişti. Muhsin Bey'in talebesi oldum. Sonra Konservatuar oldu orası. Şehir Tiyatrosu'nun arka tarafında çok güzel hatıralarım var. Sahnenin arkasından bir şeyi seyretmeyi çok severim. Bir sanat olayına, sahnenin gerisinden bakmak çok mühimdir. Önde seyirci olmayı değil, arkada seyirci olmayı severim. Kuliste oturup bir piyesi seyretmeyi severim, çünkü ön taraf yabancıların oturduğu yerdir. Kulis ise sanatın oturduğu yerdir. Oscar Wilde'in "Sanat yalandan doğar" diye bir lafı vardır. Sanat yalandır. Sakın inanmayın. Her gece bir Hamlet ölüyor. Kaç tane Hamlet var dünyada? Sanat, olmayan şeydir. Fotoğrafla sinema arasındaki fark budur işte. Fotoğraf gerçeğin peşindedir. Yaşanan hayatın içinden bir parçayı koparır, kesilen o parça hakikattir. Dondurulmuş hakikattir. Hâlbuki sinema hayatın içinde değildir. Sinema, bir adamın beyninde teşekkül eder. En evvel rejisör düşünür yapar. Esasında filmi, senaryo yazarı yapmaz, filmin rejisörü yapar. Aktör de o kadar mühim değildir. Rejisör denen bir adam vardır ki sıfırdır. İçinde hiç bir şey yoktur ve o düşünerek sahneleri kuracaktır. Şarlo¹ hiç zannetmiyorum ki bir senaryoyla yola çıksın. Şarlo her şeyi kendisi yaptı. Müziği bile kendisi yapıyordu.

¹ Ünlü yönetmen ve oyuncu Charlie Chaplin'e Fransa ve Türkiye'de izleyicilerin taktığı isim.

Türkiye'nin en büyük sinema şehri Eskişehir'di. 1945'lerde falan bir gazetede yazıyordum. Hep tiyatroya gidiyorduk ama zamanla sinemaya da gitmeye başladık. Sinema yazıları da yazmaya başladık. Tiyatroya gider gibi ciddiydik.

Bir gün çalıştığım Doğan Film'in stüdyosunda yangın çıktı. Sinema işimin sonu geldi. Bu stüdyo Arap filmlerine dublaj yapmak için kurulmuş. Arap filmlerini tercüme ediyor ve basıyorlardı. Bir filmin fragmanını seyretmeye gittik. Yusuf Vehbi'nin bir filmiydi. Biri dışarı çıkmak için projeksiyon odasının kapısını açtı. Bir yandan da bir sıcaklık duyuyordum. Bumm! Filmler kutunun içinde yanıyor, bomba gibi patlıyordu, stüdyoya parçalar düşüyordu. Dördüncü katta bir yerdeydik ve kaçmaya çalışıyorduk. Önümden bir adam koşuyor, arkasından ben koşuyorum. Sıcaktan uzağa gitmeye, dama çıkmaya çalışıyorduk. Arkasından yangın gelmesin diye kapıları kapata kapata gidiyordu önümdeki. Kapılardan birine o kapamadan ayağımı koydum, kapıyı kapatamadı. Eğer ayağımı koymasaydım kapı kapanmış ve içeride yanmış olacaktık. Çünkü bu kapılar seslendirme için yapıldığından dolayı, birden açılıp içeri girilmesin diye tek kolludur. İtfaiyenin son kurtardıkları da bizdik. Sonradan anladık ki, Eksitasyon lambası açık unutulmuş ve zaman içinde, biz filmi seyrederken orayı yakmış.

Stüdyoda her alanda çalıştım, laboratuarda, senkron- da ve montajda çalıştım. Lütfi Akad'ın asistanlığını yaptım. Bence şimdi sinema yapmak çok zor oldu. Eskiden sinema fotoğrafçılığa daha yakındı. Şimdi ise çok daha büyük bir iş oldu. Mesela bir ışıkçı alayım dersen iki kamyon ışık arabası geliyor.

Fotoğraflarını çektiğiniz çok önemli yönetmenler ve oyuncular var. Mesela Alfred Hitchcock bunlardan bir tanesi. Nasıl bir araya geldiniz?

Bir politikacının fotoğrafını çekmenin benim için bir anlamı yok. Çünkü bugün var ama yarın yoktur. Ama bir Orson Welles hep olacaktır. Onu düşündüm. Vazifem, ga-

zetecilikse yaşadığım devrin adamlarını, diğer insanlara da bir belge olarak bırakmak isterim. İşte onun için bu adamların fotoğraflarını çektim. Bütün dünyayı gezmişimdir. Bir yere gittiğimde, orada kim varsa onu hemen takaza ediyorum. Bu adamların resmini çekmek de ayrı hikâyeydi. Universal Stüdyosu'na kimlerin fotoğraflarını çekebilirim diye gittim. Alfred Hitchcock'u çekelim istedim. Oraya Amerikan Dışişleri Bakanlığı'nın daveti üzerine gitmiştim aslında. Amerika Birleşik Devletleri'nin iki yüzüncü senesi kutlanacakmış, dünyanın her yanından adamlar çağırıyorlar. Dünyadan on fotoğrafçı seçtiler. Bir tanesi bilim, bir tanesi uzay, ötekisi tarım çekiyor. Bana da Amerikan sanatçıların fotoğrafını çekeceksin dediler, çünkü o zaman Picasso'nun ve sanat dünyasından bir sürü mühim adamın fotoğraflarını çekiyordum. Alferd Hitchcock'a gittim. On saat kapısında bekledim. Biliyordu, söylemişlerdi ama aldırmadı. Neyse, fotoğraf çekilirken mesela geniş açıda bir fotoğraf alacağım. Oradaki koltuğa oturmasını istedim, “şöyle bak” dedim. Bende iş gördü galiba. Ondan sonra bana doğru beni korkutmak istermiş gibi yürümeye başladı. Biz başladık mı bununla gırgıra! Sonra belki iki yüz tane resmini çektim.

Bana sorarsanız, dünyanın en büyük adamları Chaplin, Picasso ve Einstein'dır. Bu üçünü yan yana getir, fotoğrafını çek, dünya bitmiştir.

Chaplin'nin peşinden çok koştum, mahvetti beni. İsviçre'de Cenevre şehrinde oteldeydim, nasıl ayarlasam da fotoğrafını çeksem diye düşünüyordum. Chaplin'e mektup yazıyordum çünkü başka temas kurma imkânı yoktu. Evinin altı metre boyunda duvarları vardı, kapıda da doberman köpekler. Bahçe içinde iki katlı bir ev ama yüz elli metre falan gitmeniz lazım eve ulaşmak için. Bir sabah gittim ve içeriye haber gönderdim. Telefonda karısıyla görüştüm. Dışarıda korkunç bir soğuk var. Köpekler havlıyor, ben bekliyorum. Bir gün bekledim, iki gün bekledim, üç gün bekledim. Sonra karısı acıdı ve “gelsin bizimle bir çay içsin” dedi. Belki arada çekerim diye makinemi de aldım yanıma. Çay içtik ama Şarlo üst katta, ben alt katta-

yım. Tekerlekli sandalyede oturuyor, bunamış ve ağzı sarkmış. Adam öyle bir resminin var olmasını istemiyor. Ama ben de iyi bir gazeteci olarak böyle bir adamın her anının fotoğrafının olması gerektiğini düşünüyorum. Fakat istemedi ve aşağıya inmedi, yarattığı tiplerle tarihe kalmak istedi. Belki yalnızca konuşmaya gitmiş olsam, benimle konuşacaktı ama fotoğraf çekeceğim için istemedi. Onun için çekemedim. Kitabımda bu kadar uzun yazmadım ama hikâyesi budur.

Cannes Film Festivali başta olmak üzere önemli film festivallerini Türkiye'den en uzun soluklu takip eden fotoğrafçısınız değil mi?

Ara Güler: On bir kere Cannes Festivali'ne gittim. Türkiye'den festivali en çok takip eden sanatçuyum.

Bugün için, neden Fernando Solonas'ın *Sur* (1988) filmi seçtiniz?

Bu filmi bir kaç kere izledim. Hatırladığım şöyle sahneler var: Gece, hafif bir rüzgâr esiyor ve bir masa var. Böyle küçük detayların çok mühim olduğuna inanan bir insanım. Bir sahnede bir kedinin geçmesi... Rejisörlük, bu teferruatların uygulanmasıdır. Filmin rüzgârda uçması, kameranın geri gitmesi... Teknik konuşmuyoruz ama bunlar çok iyi düşünülmüş, santimetresi milimetresi hesap edilmiş sahneler. Onun için çok severim. Cımbızla tutulacak sahneler var.